

[16]

№ 449

STAN KOŚCIOŁA DRYŚWIATSKIEGO I PLEBANII
NA ROZKAZ JAŚNIE OŚWIECONEGO KSIĄŻĘCIA
JM. IGNACEGO JAKUBA MASSALSKIEGO BISKUPA
WILEŃSKIEGO CZASU GENERALNEJ DZIEKAŃSKIEJ
WIZYTY OPISANY W ROKU TYSIĄĆ SIEDMSET
OŚMDZIESIĄT TRZECIM

OPISANIE KOŚCIOŁA

Kościół parafijalny dryświatski ma fundusz od króla Zygmunta pierwszego, pośledniej zaś na innym miejscu przez jw. pana Ludwika Pocięja wojewodę wileńskiego, hetmana WKL z drzewa postawiony. [Kościół] bez podmurowania, stary, ale jeszcze dobry; wkoło tarcicami opierzony, gontami kryty, z kopułą na środku i z czterema wieżyczkami niedawno nakrytemi, na których krzyże żelazne, po części złożone. Erygowany pod tytułem ŚŚ. apostołów Piotra i Pawła. Drzwi w tym kościele troje, jedne – do zakrystyi, malowane, z zamkiem wewnętrznym, dwoje – do babińca, gdzie drzwi wielkie zaporą drewnianą, a poboczne zasuwkami zamykające się. Okna [l. 165v] stare, w drzewo opravne, potrzebują ram nowych. Ławek stolarskiej roboty niedawno malowanych dziesięć, jedenasta ławeczka przy wielkim ołtarzu, także stolarskiej roboty, malowana. Konfesyjonałów takiejże roboty malowanych dwa. Ambona snickerskiego rznięcia, z czterema Ewangielistami, pod figurą czworga zwierząt, malowana i pozłacana, dość dobra. Ściany kościoła wewnątrz malowane, podłoga z tarcic, stara i niezgodna. Zakrystyja także bez podmurowania, nakrycia nowego potrzebuje, wewnątrz podłoga nowa, z tarcic, ściany malowane, szafy do składania aparatów dobre, zewnątrz malowane. Okno jedne, w drzewo opravne, z kratą żelazną, gdzie po prawej stronie wschody na ambonę bez drzwiczek. Ołtarzów trzy. Ołtarz wielki snickerskiej roboty, po części malowany i pozłacany, na dwie kondygnacje. W pierwszej obraz duży, na płótnie malowany, Wieczera Pańską reprezentuje; w drugiej także obraz płócienny ŚŚ. apostołów Piotra i Pawła. Mensa ołtarzowa drewniana, z portatyłem konsekrowanym. Cymborium snickerskiej roboty, kolorami różnemi malowane i pozłacane. Ołtarze poboczne dwa malowane i po części złożone, w jednym figura Pana Jezusa i obraz ś. Tadeusza, w drugim obraz

na płótnie malowany Najświętszej Panny Niepokalanego Poczęcia i obraz ś. Antoniego. Oba te ołtarze na dwie kondygnacje, z mensami drewnianymi i portatylami dwoma konsekrowanymi. Przy ołtarzu Pana Jezusa baptisterium stolarskiej roboty, wewnątrz malowane. Ołtarzyk nosialny bracki snickerskiej roboty, malowany i po części złożony, mający z jednej strony obraz Pana Jezusa Ukrzyżowanego, z drugiej strony obraz Najświętszej Maryi Panny. Kaplic i altaryi w tym kościele nie ma. Uroczystości obchodzą się na ś. Jerzy rzymski, na śś. apostołów Piotra i Pawła. Odpustów nadanych nie ma. Konkurs ludzi tak w niedziele, jako i w znaczniejsze święta dość znaczny bywa. Kościół pomieniony jest tylko benedykowany, obrazu cudownego nie ma. Obligacyi z funduszu, prócz parafijalnych niedzielnych, przed wielkim ołtarzem trzy co tydzień odprawuje się.

OPISANIE SPRZĘTU KOŚCIELNEGO

		Waga			Sztuki
		Grzywny	Łoty	¼ łoty	
<u>Argenteryja</u>	U wielkiego ołtarza wotywka srebrna				1
	U ołtarzyka nosialnego na obrazie Najśw. Panny koron srebrnych				2
	Ditto. Wotywek srebrnych różnej formy				8
	Ditto. Na obrazie Pana Jezusa korona cierniowa				1
					[l. 166]
<u>Argenteryja</u>	Puszka mała z nakrywką, wewnątrz i zewnątrz wyłacana	2	5	–	
	Kielichów małych wewnątrz wyłacanych dwa, ważą	3	4	–	
	Kielich duży, wewnątrz i zewnątrz wylacany, waży	2	6	¼	
	Patyn cztery, ważą	2	–	–	
<u>Aparaty</u>	Ornat biały solenny w kwiaty, z kolumną cegląstą				1
	Ornat biały z kolumną zieloną				1
	Ornat czerwony w kwiaty, z kolumną białą, stary				1
	Ornat czerwony z kolumną zieloną				1
	Ornat fioletowy				1
	Ornat biały powszedni z kolumną niebieską				1
	Ornat czerwony, zażywany, z stułą aksamitną czerwoną				1
	Ornat niebieski, stary, z kolumną czerwoną, bez stuły, palki i bursy				1
	Ornat czerwony kitajczany, z kolumną zieloną, bez stuły, welum, manipularza, palki i bursy				1

<u>Aparaty</u>	Ornat zielony, stary, z kolumną czerwoną, bez bursy i palki	1
	Ornat żałobny atlasowy w kwiaty, z kolumną ciemnoczerwoną	1
	Ornat żałobny atlasowy z kolumną bogatą	1
	Kapa zielona z brzegami białymi	1
	Kapa niebieska z brzegami czerwonymi	1
	Kapa żałobna	1
	Burs do chorych	3
	Antependium kitajki zielonej i niebieskiej, z kompaną złotą	1
	Antependium trypowe we trzy brety	1
	Baldachim sztofu zielonego w kwiaty	1
<u>Bielizna</u>	Alb tkackich z humerałami	4
	Korporałów	4
	Puryfikaterzów dobrych i podłych	10
	Tuwalni wyszywanych jedwabiem nowych	3
	Komża rąbkowa	1
	Komża tkacka z korunami	1
	Komża tkacka nowa z wąskimi korunkami	1
	Komeszek dla chłopców bez korunek starych	4
	Obrusów na ołtarze	9
	Pasków starych włóczkowych	4
	Chustek jedwabnych starych	2
	Welum jedwabne pro expositione Sanctissimi	1
		[l. 166v]
<u>Chorągwie</u>	Chorągiew polna kitajki ceglastej z gałką pozłacaną, bracka	1
	Chorągiew kitajki niebieskiej	1
	Chorągwi procesyjnych, z tych dwie zepsute	6
	Chorągiew żałobna	1
	Proporców procesyjnych starych	4
<u>Księgi</u>	Mszałów rzymskich	2
	Mszalik żałobny	1
	Mszał ruski	1
	Rytuał	1
	Agendek	3
	Ewangieliczek	2
	Na chórze mszał, w pergaminie oprawny, podarty	1
	Mszał drugi, stary i podarty	1
	Brewijarzów starych	2
	Graduał	1

<u>Lichtarze</u>	Lichtarzów cynowych dużych	sztuk	6
	Lichtarzów cynowych mniejszych, z tych dwa popsute,	sztuk	4
	Lichtarzyków cynowych małych	sztuk	2
	Lichtarzyków mosiężnych małych	sztuk	2
	Lichtarzyków blaszanych	sztuk	2
<u>Cyna, miedź</u>	Krzyżów cynowych		2
	Fons cynowy na wodę chrzesną		1
	Ampulek cynowych par dwie z tacą, sztuk		5
	Kotłów miedzianych		2
	Kociołek miedziany na wodę święconą		1
<u>Spiż, żelazo</u>	Dzwonków większych		2
	Dzwonków mniejszych 4 i przy bursach 2		6
	Turybularz mosiężny stary		1
	Żelazo do pieczenia opłatków		1
	Moździerzów żelaznych		2
<u>Reszta sprzętu</u>	Na ołtarzyku nosialnym koralów drobnych sznorków		3
	Bisiur białych sznorków 3, czerwonych sznorków 3		6
	Krzyżów drewnianych dużych		2
	Krucyfiksów drewnianych na ołtarzach		3
	Lichtarzów drewnianych		13
	Całun płócienny z krzyżem czarnym sukiennym		1

[l. 167]

		Waga	
		Grzywny	Łoty
<u>Adaucta</u>	Monstrancja duża srebrna z melchizedechem i promieniami suto połączanemi, waży	8	8
		Ornaty	
	Ornat lamowy biały w kwiaty złote, kompana srebrna, ze wszystkim		1
	Ornat aksamitu karmazynowego z taśmą złotą, ze wszystkim		1
	Ornat zielony w kwiaty z kolumną lamową srebrną i z taśmą jedwabną białą, ze wszystkim		1
Ornat aksamitny czarny, kolumna sztofowa ceglasta, kompana srebrna, ze wszystkim		1	
	Bielizna		
Alba szwabska nowa z koroną szeroką, kitajem podszytą		1	
Humerałów		6	
Korporałów		4	
Puryfikaterzów		9	
Komż nowych tkackich		3	
Pasków nowych		2	

		Sztuki
<u>Adaucta</u>	Luster szlifowanych półarkuszowych w cynę oprawnych	2
	Lichtarzów cynowych dużych para	2
	Turybularz mosiężny	1
	Żelazo nowe do pieczenia opłatków	1
Także plebanija nowa na podmurowaniu wystawiona, a naprzeciwku niej oficyna nowa, także na podmurowaniu, tudzież stajnia i wozownia, także na podmurowaniu.		

Lampa w kościele tym zawsze się pali przed wielkim ołtarzem. Na chórze pozytew stary, nikczemny i do użycia mało co zdalny. Cementarz przy kościele oparkaniony, ale parkan zbyt stary, zaczyna się rozwalać. Na tym cementarzu przeciw wielkim drzwiom kościoła jest dzwonnica udzielna, równo z parkanem, ale ta ze wszystkim podgniła, nowego wystawienia potrzebuje. Znajduje się w niej dzwonów trzy.

OPISANIE SZPITALA

Szpital przy kościele frontem do rynku stojący jest stary, słomą kryty, ma izbę piekarnianą z sieńmi, a naprzeciw komórkę małą. Funduszu żadnego nie ma. Ubogich mieszka w nim osób ośm, to jest mężczyzn trzech, kobiet pięć. Żyją z jałmużny. Powinność ich kościół umiatać, [l. 167v] dzwonić i z kurso-ryją chodzić.

PLEBAN

Jm. ksiądz Teofil Wyrwicz, z powiatu brasławskiego, lat dwadzieścia dziewięć mający. Posyduje tę plebaniją od roku 1780. W tymże roku wyświęcony na prowizyją w. jks. Karola Wyrwicza opata hebdowskiego. Edukował się w seminarium warszawskim u Ś. Krzyża. Prócz tego beneficium żadnego innego nie ma i w urzędzie inszym nie zostaje. Prezentowany na tę plebaniją od najjaśniejszego Króla JM i takowa prezenta nie była kwestyjonowana. Wikaryjusza utrzymuje jednego rocznie, zakonu ś. Dominika, który ma ustąpione sobie akcydensa minoris stolae, oprócz tego płaci zł 200 do konwentu drujskiego.

BRACTWO

Bractwo przy tym kościele jest jedno Bożego Ciała, wprowadzone w roku 1748 przez ks. Bielskiego plebana na ów czas dryświatskiego. Dochodów pewnych nie ma, z siebie tylko podczas schadzki rocznej według możliwości

czynią składkę i tym dochodem zawiaduje podskarbi, dwóch pisarzów i zakrystyjan bracki, i rachunki zdają starszemu brackiemu. Na kwestę nigdzie to bractwo nie wysyła. Dochód zaś bracki bywa używany na ozdobę ołtarza temu bractwu oznaczonego, na chorągwie i inne drobniejsze sprzęty. Ustawy brackie są nadane z odpustami od Ojca Ś. Benedykta XIV, a potwierdzone od jw. jks. Żółtowskiego biskupa allalieńskiego, oficyna wileńskiego, w roku 1748. Urzędnicy bractwa tego i ich powinności są:

Powinność kapłana brackiego – podług porządku kościelnego przyjmować do bractwa i odpusty jego opowiadać. 2-do. We czwartki miesięczne Mszę śpiewać i procesyjną odprawować. 3-tio. Egzorty do braci na schadzkiach miewać. 4-to. Zmarłych ciała processjonaliter do grobu prowadzić. 5-to. Cokolwiek należy do rządu duchownego, między bracią przestrzegać i na schadzce bywać.

Powinność starszego brackiego – dobrego rządu bractwa dojrzeć; urzędników innych w powinnościach upominać i ustawy na schadzkiach miewać, na schadzkiach bywać, ustawy wykonywać; liczby podskarbach słuchać.

Powinność podskarbiego – wiedzieć o apartamentach brackiego ołtarza; skrzynkę bracką mieć w swoim zawiadowaniu, do której być mają trzy różne klucze; jałmużnę nie na co innego, jak na potrzeby bractwa tego za wiadomością starszych obracać; jałmużnę w księgę na to sporządzoną, która ma być w skrzynce chowana, wpisywać.

Powinność marszałka – w procesyjach chorągiew bracką nosić. [l. 168]

Powinność pisarza – którzy to bractwo przyjmują, ich imiona do ksiąg zapisywać, także elekcyjną urzędników w księgi wpisywać, tudzież imiona zmarłych braci i sióstr w osobnej księdze notować; którzy by zaś z tychże braci i sióstr dobrodziejstwo znaczne bractwu temu okazali, ma spisawszy imiona ich podać kapłanowi, aby ich pobożnym modlitwom zalecał.

Powinność wizytatorów – chorych nawiedzać, kapłanowi dać wiedzieć o potrzebach należących do zbawienia chorego, także i starszym brackim.

Powinność sługi brackiego – ołtarza brackiego apartamenta mieć w swoim zawiadowaniu pospołu z podskarbim i one ochędożnie chować; świece robić, zapalać i gasić u ołtarza brackiego i schadzki zakazywać z rozkazu starszych.

Takowym powinnościom zadosyć dzieje się. Bractwo to ołtarza swego udzielnego nie ma, ale tylko wyznaczony ołtarz Pana Jezusa. Sprzęt zaś złączony jest z kościelnym, gdyż sam w sobie bardzo jest szczupły, zostaje pod dozorem zakrystyjana brackiego. Uroczystości własne ma na Boże Ciało i na śś. apostołów Piotra i Pawła. Odpusty zaś są te: którego dnia wpisuje się kto do tego bractwa wyspowiadawszy się i przyjąwszy Najśw. Sakrament, ma odpust zupełny; kto na miesięcznej Mszy brackiej do stołu Pańskiego przystąpi, ma także odpust zupełny albo miłościwe lato; tudzież w dzień Zwiastowania Panny Maryi, ś. Stanisława biskupa, ś. Bartłomieja, ktokolwiek kościół albo

ołtarz bracki nawiedzi, modląc się za podwyższenie kościoła etc., spowiadając się i komunikując, dostąpi odpustu lat siedm i dni 280. Innych odpustów nadanych temu bractwu różnie dostępować można, a te dokładnie wyliczają się w patencie.

PLEBANIJA

Plebanija zaraz za parkanem kościelnym, nowa, na podmurowaniu, gontami kryta, z dwoma kominami na dach wyprowadzonymi. Wchodząc do sieni drzwi podwójne filungowane na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym francuzkim i z zasuwkami żelaznymi, okien tak jak w całym budynku dużych dwa. Po lewej stronie sieni – izba, do której drzwi filungowane pojedyncze, na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym. W tej izbie okien cztery, tak jako i inne na pół odmykające się, z zawiaskami i zaszczepkami. Piec kaflany kafowy. Z izby drzwi podwójne filungowane do pokoju sypialnego z zamkiem francuzkim mosiężnym, gdzie okien dwa, alkowa stolarskiej roboty, a po bokach alkowy garderóbki dwie, mające po jednym oknie, drzwi do nich stolarskiej roboty, na zawiasach, z zamkami wewnętrznymi. W pokoju tym kominek szafiasty, pieca udzielnego nie ma, ale się ogrzewa od pieca w izbie będącego. Z tego pokoju drzwi podwójne filungowane, na zawiasach, z [l. 168v] zamkiem wewnętrznym do sali, gdzie okien dwa i kominek. Z sali drzwi dwoje pojedynczych filungowanych na zawiasach, z zamkami wewnętrznymi – jedno do izby średniej, w której wikaryjusz mieszka, gdzie okno jedno i drzwi podwójne filungowane na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym do pokoju małego, w którym okno jedno; drugie – do szpiżarni, gdzie okno jedno. Wychodząc z sali do sieni, drzwi podwójne filungowane z zamkiem wewnętrznym. Po prawej zaś stronie sieni dr[z]wi pojedyncze filungowane z zawiasami i z zamkiem wewnętrznym do izby, która jest wyznaczona na szkołę. W niej okien dużych trzy i piec z kafli prostych. W tym całym budynku podłoga i sufit z tarcic heblowanych, drzwi i okna wewnątrz futrowane i okiennice do wszystkich okien na zawiasach z prętami.

Oficina naprzeciw tej plebanii nowo założona, drewniana, na podmurowaniu, gdzie wchodząc do sieni drzwi ordynaryjne na zawiasach, w sieniach kuchnia murowana z kominem na dach wyprowadzonym. Po prawej stronie sieni, od kościoła, izba z alkierzem, gdzie piec kaflany kafowy, okien odsuwanych dużych trzy, drzwi do izby i alkierza ordynaryjne, z klamkami i na zawiasach. W alkierzu okno duże jedno i kominek do kuchennego komina wyprowadzony. Po lewej stronie sieni izba czeladna z komorą, piec ceglany krzyżowy, okna dwa duże, drzwi na krukach i zawiasach, z klamkami do zamykania, podłoga z cegły, dach z dranic. Stajnia i wozownia nad jeziorem na podmurowaniu, dranicami kryte. Wrota do stajni i wozowni na zawia-

sach, z zaszczepkami i probojami, do odryny zaś na biegunach wrota podwójne. Oparkanienie całej plebanii płotem stojącym, gdzie brama angielska stolarskiej roboty z dwoma fortkami i wrotami podwójnymi futrowanymi na krukach i zawiasach żelaznych, na wierzchu tej bramy gałek toczonych pięć. Ogrodu fruktowego przy tej plebanii dla szczupłości miejsca, i to górzystego, nie ma.

FOLWARK

Folwark do plebanii dryświatskiej należący jeden tylko, Gajdy nazwany, od króla Zygmunta I w roku 1514 nadany, w odległości od plebanii o półtóry mili. Fundusz nadania tego folwarku, gdzie się znajduje, wiadomości żadnej nie ma, kopija tylko funduszu tego ad archivum jest oddana – z tym wszystkim fundusz brasławski o wszystkich nadaniach kościołowi dryświatskiemu namienia i przyświadcza. Grunta folwarku tego są w obrębie jednym bez szachownic, graniczą jedną stroną z kluczem dryświatskim, drugą z starostwem daugieliskim, trzecią na koniec stroną z dobrami szlacheckimi. Rozmiar tego folwarku czyniony był [l. 169] za śp. ks. Bielskiego, na ów czas plebana dryświatskiego. Granice onego pewne, podług dokumentów, i dotąd nie są naruszone. Dyferencyi znacznych nie ma, prócz jednego jeziora Eglinis, na toni trzy, które jest zabrane i w dyferencyją z dworem dryświatskim wprowadzone od r. 1776. Folwark ten długi na milę, a szeroki na pół mili, zawiera w całej swojej cyrkumferencyi i przynależnościach włók sto trzynaście, morgów cztery, przętów dziesięć. W miasteczku zaś Dryświatach funduszem nadana jest jurysdyka, czterech gospodarzów mająca, z ogrodami i domami, lecz ta od dawnych czasów za ks. Ćwiecińskiego plebana dryświatskiego przez dwór dryświatski ze wszystkim wzięta. Także plac wielki, na dwie beczki wysiewu żyta, od mostu Obole zwanego aż do pierwszej fundacyi kościoła ciągnący się – za ks. Rudominy, na ów czas plebana, tenże dwór zabrał. A najpośledniej w roku 1781 rynek funduszem nadany, przed samym kościołem leżący, gwałtem wydarł tak dalece, iż jedna tylko karczma i wedle niej włoka gruntu przy plebanii została się. Ale i o tę dwór dryświatski zawsze się kłóci. Według funduszu należy ze wszystkich jezior całego klucza dryświatskiego od każdego niewodu i niewodku dziesięcina rybna kościołowi, lecz tej dwór dryświatski uchylwszy i wolnego wstępu do jezior wszystkich, funduszem pozwolonego, zabroniwszy ks. Bielskiemu plebanowi, wszedł w kompozytę z ks. Godyckim, później plebanem dryświatskim, tak za łowienie jezior, jako i za dziesięcinę rybną i obowiązał się płacić co rok zł dwieście. Te przez lat kilka ks. Godyckiemu dochodziły, lecz wkrótce aż dotychczas dwór poprzestał one opłacać. Przy tym dziesięcina wytyczna każdego zboża i jarzyn wszelakich ogrodowych z dworów tegoż klucza, Obole i Borkowszczyzna zwanych, wedle fun-

duszu należy kościołowi dryświatskiemu, lecz ta ledwo pamięcią zasięgnąć można, kiedy była oddawana. Postąpiono było za nią ks. Godyckiemu zł sto corocznie opłacać, teraz zaś te dwory ani dziesięciny wytycznej, ani nawet zł sto nie oddają i nie wypłacają. O takowe egzorbitancyje jest rozpoczęte prawo przez w. jks. Wyrwicza opata hebdowskiego, bywszego plebana dryświatskiego, od roku 1778. Podług wymiaru, lubo niezupełnego, gruntu należącego do folwarku znajduje się włók czterdzieści dwie i pół, reszta pod lasami, borami, błotami dostępnymi i niedostępnymi, pod mszarnikami i trzęsawicami. Stawu żadnego nie ma, a jezior podług funduszu należy sześć, a te są małe, nazywają się Gajdy, Posamanie, Bluwakła, Imowda, Syzerka i Eglinis. 2 tych ostatnie, jako się namieniło, w dyferencyi z dworem dryświatskim. Wszystkie te jeziora małyrybne i niepołowne. Do jezior zaś wszystkich całego klucza dryświatskiego wstęp wolny prawem funduszowym (jako wyżej) jest pozwolony, ale dwór [l. 169v] dryświatski zupełnie zabronił, zwłaszcza gdy fundusz żadnych warunków w łowieniu nie zachowuje, ale póki chcąc niewodem na potrzebę łowić wszelką, wolność plebanowi nadaje. Na potrzebą folwarkową używa się gruntu włók dziesięć, resztę poddani trzymają. Na tym gruncie, który należy do folwarku, wysiewa się żyta siedmdziesiąt purów, lecz dla podłości gruntu borowego i piaszczystego, posiane więcej nie przynosi w zysku jak ziarn dwa. Inne zaś zboża cale się nie udają. Siana ukasza się wozów sto. Zabudowanie folwarku tego jest następujące. Budynek mieszkalny drewniany, gontami kryty, z jednych sieni izba biała z komorą i komóreczką małą, z piecem kafłowym zielonym, starym. Drzwi w tej części budynku z siennymi pięcioro na zawiasach żelaznych, z klamkami i probojami. Okien dużych w drzewo oprawnych pięć, z tych trzy na pół kwatery odmykające się. W drugiej części tego budynku sień druga, z sieni piekarnia, w której piec ceglany prosty, w boku piekarni komora, gdzie okna dwa duże szklane, w piekarni zaś okien małych piekarnianych cztery, drzwi z sieniami czworo, z tych dwoje na zawiasach, dwoje na biegunach. W końcu tego budynku ogród fruktowy, w którym drzew jabłonowych i gruszowych s[z]tuk jednaście. Za ogrodem browar stary z łaźnią, dranicami kryty, hornów dwa mający. Idąc od browaru świren o dwu piątrach frontem do budynku mieszkalnego stojący, gontami kryty, drzwi na zawiasach, z klamkami i probojami dwoje mający. Świren drugi stary, w węgły stawiony, słomą kryty, do niego drzwi na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym. Obora we dwa rzędy stawiona, stara, reperacyi potrzebuje. Chlewów mniejszych i większych jednaście mająca, przy niej odryna dobra słomą kryta. Gumno nad jeziorem stare z osiecią już rozwalającą się, reperacyi i nakrycia potrzebuje. Do niego wrot dwoje na biegunach, z zaszczepkami i probojami żelaznymi. Dalej odryn dwie starych z wrotami na biegunach, przy których zaszczepki do zamykania żelazne. Idąc od tych odryn, po lewej ręce ogród fruktowy, w którym drzew jabłonowych rodzących

dwadzieścia cztery, młódek trzynaście. Ogrodów warzywnych dwa, parkanem ogrodzone. Takowe zabudowanie folwarku tego za posesyi terażniejszego plebana nie jest nadrujnowane, ale owszem, dość znacznie podreperowane. Urzędnik przy folwarku dla dozoru gospodarstwa zawsze utrzymuje się. Parobków nie ma, prócz dziewki i gospodyni. Inwentarz folwarkowy teraz jest szczupły dla wypadku bydła. Znajduje się jednak krów, wołów i podciołków sztuk dwadzieścia, owiec sztuk – ośiemnaście, kóz – sztuk pięć, świni – sztuk dziesięć. [l. 170] Naczynia zaś browarne i folwarczne osobno w inwentarzu podawczym opisane. Podatku czyli podymnego do kancelaryi brasławskiej opłaca się rocznie złotych polskich dwieście trzydzieści dwa, czopowego zł dwanaście, gr dziewięć i $\frac{1}{3}$; młynowego zł cztery, kwitowego zł dwa gr 24, subsidii charitativi złotych sto trzydzieści dwa.

OPISANIE STANU PODDANYCH

Beneficium dryświatskie ma wszystkich poddanych trzydziestu dwóch, w szczególności zaś za kontraktem dwóch, ogólników trzech, bojar dziewięciu, ciągłych ośmnastu. Nazwiska wiosek i poddanych, jaka oraz tychże poddanych siemienistość, jaki majątek i wiele z nich każdy trzyma gruntu, jaka oraz tychże poddanych dań pieniężna i dziakielna, niżej w tabeli opisano. Podróżczyznę wileńską tak bojarowie, jako i ciągli raz na rok służą, a nie odsłużywszy bojarowie po zł dwanaście, a ciągli po zł ośm zapłacić powinni. Robocizny tygodniowej bojarowie po dniu jednym, ciągli po dni trzy służą. Gwałtów zaś tak bojarowie, jako i ciągli po dwanaście na rok odbywają. Ciż stróżą do folwarku pieszo w kolej usługują. Młynek znajduje się jeden, karczem trzy, to jest karczma w miasteczku Dryświatach i przy niej włóka gruntu, czyni rocznej arendy zł dwieście czterdzieści, karczma w Gajdach rocznie czyni zł ośmdziesiąt, karczemka w Skrzypkach czyni na rok zł czterdzieści ośm, jako w tabeli. [l. 170v]

<i>Tabela do plebanii dryświatskiej należących poddanych,</i>											
	Ludność		Majątek						Grunty		Folwark Gajdy
	Męska	Kobieca	Konie	Woły	Krowy	Owce	Kozy	Świnie	Przyjemne	Osiadłe	
	Osoby		Sztuki						Włóki		<u>Wieś Birniuny, włók 6</u>
1	3	4	2	–	1	3	2	3	¼	½	Tomasz Karło
2	3	2	3	1	3	5	4	3	¼	½	Bartłomiej Macerewicz
3	3	3	3	2	2	4	2	4	¼	½	Michał Jeleński
4	6	2	6	4	6	9	3	7	½	½	Krzysztof Harasimowicz
5	1	2	3	2	4	4	2	4	½	½	Stanisław Kochanko
6	4	1	4	2	4	6	–	4	½	½	Jerzy Kochanko
7	5	2	2	1	4	4	3	4	¼	½	Władysław Juchnik
											<u>Zaścianek Berzeniszki, włók 1</u>
8	2	1	3	2	3	4	2	5	–	1	Józef Juraha
											<u>Wieś Skrzyпки, włók 5</u>
9	4	1	2	1	5	8	2	2	–	1	Samuel Żuromski
10	3	4	2	–	2	4	–	1	–	1	Michał Szauksztel
11	2	3	2	1	2	3	4	1	⅓	1	Symon Pilimowicz
12	3	3	3	2	3	6	2	5	⅔	1	Michał Marcinkiewicz
											<u>Wieś Karły, włók 5</u>
13	4	3	3	–	3	3	3	1	–	1	Tomasz Karło
14	2	1	3	–	2	4	2	2	–	1	Michał Rosłowski
15	4	4	2	–	2	1	2	1	–	1	Piotr Pietkiewicz
16	3	3	3	2	4	4	3	3	–	1	Pan Michał Sawicz
17	2	1	2	–	2	3	2	3	–	1	Józef Balikiewicz
											<u>Wieś Szauksztele, włók 2½</u>
18	4	4	3	2	4	6	–	3	–	1	Bartłomiej Szauksztelis
19	4	3	4	1	4	6	3	4	–	¾	Krzysztof Szauksztelis
20	1	4	1	–	4	5	4	3	–	¾	Symon Syderowicz
											<u>Wieś Czeberaki, włók 9</u>
21	2	1	1	–	2	4	–	3	–	1½	Piotr Czeberakas
22	4	3	6	4	6	10	3	5	–	2½	Jakub Grykinis

z wyrażeniem ich majątku i powinności, 1783 r.

	Pańszczyzna		Dań pieniężna						Dań dziakielna					
	Tygodniowa	Gwałty roczne	Czynsz		Podymne		Podróżczyczna		Żyto	Owies	Gęsi	Kury	Jajca	Talki
	Dnie		Zł	Gr	Zł	Gr	Zł	Gr	Ośminy		Sztuki			
bojar	1	12	20	–	8	6	12	–	2	1½	1	1	10	2
bojar	1	12	20	–	8	6	12	–	2	½	1	1	10	2
ciągły	3	12	6	–	8	6	8	–	2	½	1	1	10	2
ciągły	3	12	10	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	2
bojar	3	12	26	20	8	6	12	–	2	2	1	1	10	2
ciągły	3	12	10	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	2
ciągły	3	12	6	–	8	6	8	–	2	½	1	1	10	2
bojar	1	12	26	20	8	6	12	–	2	2	1	1	10	2
ciągły	3	12	7	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	2
ciągły	3	12	7	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	2
ogólnik	–	–	40	–	8	6	–	–	–	–	–	–	–	–
ogólnik	–	–	56	–	8	6	–	–	–	–	–	–	–	–
ciągły	3	12	10	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	2
ogólnik	–	–	56	–	8	6	–	–	–	–	–	–	–	–
ciągły	3	12	10	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	–
za kontraktem	–	–	56	–	8	6	–	–	–	–	–	–	–	–
ciągły	3	12	10	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	2
														[l. 171]
ciągły	3	12	7	–	8	6	8	–	1½	1½	1	1	10	2
ciągły	3	12	5	7½	8	6	8	–	1	1	1	1	10	2
ciągły	3	12	5	7½	8	6	8	–	1	1	1	1	10	2
ciągły	3	12	12	–	8	6	8	–	1	1½	1	1	10	2
bojar	1	12	50	–	8	6	12	–	2¾	2¾	1	1	10	2

23	2	4	3	–	6	3	2	2	–	1	Wawrzyniec Karło
24	2	4	3	1	6	7	1	4	–	2	Józef Czeberakas
25	3	2	2	–	2	3	2	3	–	2	Jan Bielun
											<u>Wieś Kukutany, włók 3</u>
26	1	4	3	2	4	9	6	7	–	½	Jan Placzko
27	2	1	3	1	4	6	3	2	½	½	Jakub Karło
28	3	4	3	–	4	6	2	5	–	½	Marcin Muszkiet
29	2	2	3	1	3	8	4	1	–	½	Jerzy Gawejko
30	1	3	2	–	2	6	4	3	–	½	Władysław Placzko
											<u>Zaścianek Posamanie, włók 1</u>
31	2	1	2	–	2	4	2	2	–	1	Samuel Placzko
											<u>Zaścianek Popowszczyzna,</u>
32	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	Pan Borodyński
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	Karczma w miasteczku Dryświatach Karczma w Gajdach Karczma w Skrzypkach

OPISANIE PARAFII

Parafija dryświatska z jednej strony graniczy z parafiją pelikańską, opeską i brasławską, z drugiej strony z Księstwem Kurlandskim, z trzeciej strony z parafiją smołwieńską, z czwartej na koniec strony z parafiją daugieliską. Ta parafija dryświatska długości ma w sobie mil trzy, szerokości półtrzeci mili. Od granicy z parafiją pelikańską do kościoła parafijalnego dryświatskiego ćwierć mili, od granicy z parafiją opeską mila, od granicy z parafiją brasławską mila, od Księstwa Kurlandskiego mil dwie, od granicy z parafiją smołwieńską mila, od granicy a parafiją daugieliską półtory mili. Kolacyja należy do najjaśniejszego Króla JM prawem funduszowym, lecz teraz po przedaniu dóbr dryświatskich księciu Radziwiłłowi, wojewodzie wileńskiemu, prawo kolacyi czy z prawem przedaźnym jest ustąpione, czyli też przy królu się pozostało, pewności nie ma. Zawiera w sobie parafija ta miasteczko jedno, w którym kościół parafijalny, wsi pięćdziesiąt, zaścianków pięćdziesiąt, folwarków siedm, tych odległość od kościoła parafijalnego w następującym sposobie wyraża się.

bojar	1	12	20	–	8	6	12	–	1¼	1¼	1	1	10	2
bojar	1	12	40	–	8	6	12	–	2	2	1	1	10	2
ciagły	3	12	16	–	8	6	8	–	2	2	1	1	10	2
ciagły	3	12	3	15	8	6	8	–	¾	¾	1	1	10	2
bojar	1	12	10	–	8	6	12	–	¾	¾	1	1	10	2
ciagły	3	12	3	15	8	6	8	–	¾	¾	1	1	10	2
ciagły	3	12	3	15	8	6	8	–	¾	¾	1	1	10	2
ciagły	3	12	3	15	8	6	8	–	¾	¾	1	1	10	2
bojar	1	12	56	–	8	6	–	–	–	–	–	–	–	–
<u>włók 3</u> za kontraktem	–	–	200	–	8	6	–	–	–	–	–	–	–	–
	–	–	24	–										
	–	–	0	–										
	–	–	80	–										
	–	–	48	–										

[l. 171v]

*Jo. książęcia jm. Radziwiłła
wojewody wileńskiego*

		mile	¼ mile				
<u>Miasteczko</u>	Dryświaty	–	–		Borkowszczyzna	–	½
<u>Dwór</u>	Dryświatski	–	–		Maczany	–	½
	Stankiewiczze	–	½		Świkszczany	1	–
	Paszkievicze	–	¼		Stawiańce	1	½
	Misztowcie	1	–		Grutany	1	–
	Niurwiańce	1	–		Nurwiany	–	½
	Marcinkiewiczze	1	½	<u>Wsie</u>	Mamienicze	–	½
	Skorobohate	2	–		Klikalnica	1	–
	Anisimowicze	1	½		Saszki	1	–
	Krywasele	2	–		Kiemeraży	1	–
<u>Posady ziemian</u>	Misiuńce	2	–		Jodegalwie	–	½
	Kality	1	½		Igajcie	–	½
	Mikołajuńce	1	½		Dworzyszcze	–	½
	Bejnary	1	–		Żwirble	1	–
	Gimży	1	½		Grybeliszki	2	½
	Antosica	2	–		Wiaży	2	½
	Minkiewiczze	–	½		Miałka	1	–
	Macelany	1	–		Ryczany	1	–
	Niekraszy	1	–		Karasino	1	–
					Miluny	1	–

[l. 172]

<u>Wioski</u>	Żwirynie	1	–	<i>W. jp. Kopcia chorążycy petyhorskiego</i>	<u>Dwór</u>	Łuszniew	–	$\frac{3}{4}$				
	Mieżany	1	$\frac{1}{2}$			Nowosiołki	1	–				
	Maguny	2	–			Gierczany	1	–				
<u>Zaścianki</u>	Sabityszki	1	$\frac{1}{2}$	<i>Jo. księżcia jm. Radziwiłła wojewody wileńskiego w posesyi jp. Drozdowskiego</i>	<u>Wsie</u>	Białuszyski	1	–				
	Serbaisz	–	$\frac{1}{2}$			Podziszki	–	$\frac{3}{4}$				
	Wasiliszki	1	–			Kowaliszki	1	–				
	Auksztagiry	2	–			Januliszki	–	$\frac{3}{4}$				
	Szczytniki	–	$\frac{1}{2}$			Szeweliszki	1	–				
	Grykiniszki	–	$\frac{1}{2}$			Mazuryski	1	–				
	Wysogino	2	–			Naruszyski	1	–				
	Brylewszczyzna	–	$\frac{1}{2}$			Ciulkiszki	1	$\frac{1}{2}$				
	Skuteliszki	–	$\frac{3}{4}$			Piotrokiszki	1	$\frac{1}{2}$				
	Balsiszki	1	–			Żukowszczyzna	–	$\frac{3}{4}$				
	Sauliszki	1	–			Warniszki	1	–				
	Gajlewszczyzna	–	$\frac{1}{2}$			Kałaniszki	1	$\frac{1}{2}$				
	Grubiszki	–	$\frac{1}{2}$			Białuniszki	1	–				
	Gancaryszki	–	$\frac{1}{2}$			Gabryłowszczyzna	–	$\frac{3}{4}$				
	Szrubiszki	3	–			Krawciszkis	1	–				
	Usianiszki	2	$\frac{1}{2}$			Tołokowszczyzna	1	–				
	Warzeniszki	2	$\frac{1}{2}$									
	Postosele	1	–									
	Subociszki	1	–									
	Mażutyszki	1	–									
Kiszkieliszki	1	–										
Zalepieniszki	1	$\frac{1}{2}$										
Wałejniszki	1	$\frac{1}{2}$										
Łabuciszki	2	–										
<i>Do plebanii dryświatskiej należące</i>	<u>Folwark</u>	Gajdy	1	–	<u>Folwark</u>	Skirno	2	–				
		Birniuny	1	–		<u>Wieś</u>	Skirmie	2	–			
<u>Wsie</u>	Skrzypki	1	$\frac{1}{2}$	<i>W. jejm. pani Giedrojciowy podstoliny brasławskiej</i>	<u>Dwór</u>	Obóle	–	$\frac{1}{2}$				
	Szauksztele	1	$\frac{1}{2}$			<u>Wieś</u>	Obóle	–	$\frac{1}{2}$			
	Kukulany	1	–			<i>Jejm. pani Ciemnołowski</i>	<u>Folwark</u>	Stary Dwór	2	–		
	Czeberaki	1	$\frac{1}{2}$					<u>Zaścianek</u>	Wojtkuszki	2	–	
	Karły	1	$\frac{3}{4}$					<i>Jw. jm. pana Platera starosty daugieliskiego</i>	<u>Wieś</u>	Czepukany	1	$\frac{1}{2}$
	Posamanie	1	$\frac{1}{2}$									
Berżeniszki	1	$\frac{1}{2}$										
Popowszczyzna	–	$\frac{1}{2}$										

Jm. pana Chrzczonowicza

<u>Folwark</u>	Wojtkuszki	2	–
	Michaliszki	2	–
<u>Zaścianki</u>	Kukowiczy	2	–

Jm. pana Tynkauza

<u>Folwark</u>	Wojtkuszki	1	½
<u>Zaścianek</u>	Besekirszczyzna	1	½

Dysydentów, Tatarów i Moskalów nie ma w tej parafii. Żydzi tylko w miasteczku i wsiami po karczmach mieszkają, tych znajduje się mężczyzn osób czterdzieści, kobiet osób pięćdziesiąt siedm. Ci bóżnicy nie mają, w domach tylko modły swe odprawują. Kościołów parafijalnych w parafii tej nie ma, za miasteczkiem zaś, na Ostrowiu, jest kościół pierwszej fundacji, dawniej parafijalny, którego opisanie następujące.

OPISANIE KOŚCIOŁA DRUGIEGO

Kościół za miastem na Ostrowiu, pierwszej fundacji Króla JM Zygmunta I, drewniany, stary, bez podmurowania, tarciami obity, poprawy w nakryciu i kopule średniej potrzebujący. Erygowany pod tytułem Narodzenia Najśw. Panny Maryi. Drzwi wchodząc do kościoła podwójne, malowane, stare, na zawiasach, z zasuwką i z zamkiem wiszącym. Chór dobry, podłoga z tarcic, mocno stara. Ściany wewnątrz pobielane, a sufit czerwono z białym malowany. Ambony nie ma, okien sześć, wszystkie w drzewo oprawne i bardzo stare. Za kratą przed wielkim ołtarzem ławek stolarskiej roboty zielono malowanych dwie. Ołtarz wielki na optykę malowany i po części srebrem malarskim powlekany, o dwóch kondygnacjach; w pierwszej obraz Najświętszej Maryi Panny na drzewie malowany, jako powiadają, cudowny, ale cudów opisanych i zaprzysiężonych nie ma; w drugiej kondygnacji ołtarza tego figura Pana Jezusa Ukrzyżowanego. Przy tym ołtarzu mensa murowana z antependium drewnianym, w kwiaty malowanym. Cymborium drewniane, niebiesko malowane. Ołtarzów pobocznych dwa, jeden Ś. Józefa, drugi Ś. Barbary. Obydwa niebiesko malowane, mensy drewniane bez portatylów mające. Kościół pomieniony jest benedykowany. Obligacje zaś onego funduszowe odprawują się w kościele parafijalnym, wyżej opisanym.

SPRZĘT KOŚCIOŁA TEGO

Argenteryja

Kielich srebrny wewnątrz pozłacany, z patyną, waży

Waga	
Grzywny	Łoty
1	18

		Sztuki
<u>Argenteryja</u>	W wielkim ołtarzu na obrazie Najśw. Panny i na Panu Jezusie koron srebrnych pozłocanych 2, u Trzech Królów koronek małych 3,	N ^o 5
	Ditto. Gwiazd srebrnych pozłocanych, z tych jedna większa,	N ^o 16
[l. 173]		
<u>Argenteryja</u>	Mircha srebrna, częścią pozłacana	1
	Wotywek srebrnych różnej wielkości i formy	25
	Łańcuszek srebrny 1, obrączek srebrnych 4,	N ^o 5
<u>Ornaty</u>	Ornat biały z kolumną zieloną, mocno stary	1
	Ornat lamy srebrnej w kwiaty białe	1
	Ornat czarny szarszedronowy	1
<u>Bielizna</u>	Alba tkacka z koroną astrachanią podszytą	1
	Humerałów tkackich	2
	Korporałów	2
	Tuwalnia stara	1
	Obrusów do nakrywania ołtarzów	3
	Pasek niciany	1
<u>Reszta sprzętu</u>	Firanki kitajki ceglastej	1
	Firanki kitajki w paski	1
	Koralów drobnych sznurków	13
	Bisiur sznurków	11
	Mszał nowy 1, agendka 1,	N ^o 2
	Lichtarzów cynowych niewielkich sztuk	2
	Lichtarzów drewnianych malowanych sztuk	8
	Baldachim płócienny, mocno stary	1
	Dzwonków przy wielkim ołtarzu	2
	W kopule sygnatura niedawno wyreperowana	1

Lampa w tym kościele zawsze się nie pali. Pozytewu na chórze nie ma. Cmentarz, iż między wodą na Ostrowiu, nie oparkaniony. Dzwonnicy nie ma. Zabudowania przy tym kościele nie ma i ksiądz przy nim nie mieszka, dla organisty tylko jest dom ze wszystkim stary, gdzie izba jedna z trzema oknami, drzwi dwoje, także chlewki dwa temuż organiście dla bydła wystawione, mocno są stare.

Mogił w tej parafii, prócz kościelnego cmentarza i przy kaplicach, znajduje się po wsiach trzydzieście sześć, z tych dziesięć należycie oparkanione i zamykane, reszta bez oparkanienia. Jarmarków w parafii nie ma, prócz kier-

maszów na ś. Jerzy rzymski, na śś. apostołów Piotra i Pawła, na Najświętszą Pannę Gromniczną i na ś. Kazimierz, podczas których festów ludzie dla nabożeństwa zgromadzają się. Lekarz ani felczer w parafii, także i osoba mieniąca się umieć sekreta do leczenia chorób służące nie najduje się, i zabobonów parafianie nie znają. [l. 173v] Ubogich po parafii mało się włości, liczyć ich jednak można do dziesięciu osób, a ci są różnym defektom i kalectwu¹ podlegli. Kaplic najduje się dwie w parafii, z tych jedna benedykowana.

OPISANIE KAPLIC

Kaplica jedna – gajdzieńska, przy folwarku plebańskim Gajdy zwanym, jest benedykowana, odległa od kościoła parafijalnego o półtóry mili, udzielna i o staj kilka od mieszkania folwarkowego; zewnątrz nakrycia i innej reperacyi potrzebuje, wewnątrz zaś pomostu. Ołtarz z płótna malowanego rozpięty, z wyrażeniem Pana Jezusa Ukrzyżowanego. Cymborium malowane, mensa drewniana, z portatyłem, trzema obrusami przykryta, drzwi jedne na zawiasach, z zamkiem wewnętrznym. Okien cztery stare, w drzewo oprawne. Sprzęt tej kaplicy następujący. Kielich z patyną, w argenteryi kościelnej umieszczony, ornat zielony drojetowy, alba tkacka z korunką; antependium druczkowe, tuwalni dwie, humerał i pasek; mszał stary, lichtarzów drewnianych malowanych cztery, dzwonek dwa, jeden przy ołtarzu, drugi nad drzwiami zawieszony. Przy tej kaplicy są i mogiły.

Kaplica druga, pozwolona w. jp. Kopciowi chorążemu petyhorskiemu, w Łuszniewie, teraz bez indultu wakuje, o pół mili tylko, i dobrą drogą od kościoła parafijalnego, udzielna od mieszkania, o pół ćwierci mili od dworu, w polu przy karczmie. Ołtarz ma postawiony. Kaplica ta bez żadnego opatrzenia, ze wszystkim opadająca i niebezpieczna. Sprzęt wszystek w niej – ornat, alba z humerałem, mszał i nakrycie ołtarzowe, reszta zaś czasem przy zsyłaniu księdza – pożyczka się z kościoła. Do utrzymania na czas dalszy tej kaplicy żadnej nie ma ważnej przyczyny, do skasowania zaś onej – bliskość kościoła parafijalnego, droga dobra, opuszczenie i zrujnowanie, nieutrzymywanie kapelana, niedostatek porządku według przepisu potrzebnego i mogiły przy niej niepotrzebne, bez oparkania, na których się parafianie mimo wiedzy i dozwolenia jks. plebana chowają – koniecznie ważne są pobudki.

OPISANIE SZKOŁY PARAFIJALNEJ

Na szkołę parafijalną w plebanii, kosztem terażniejszego beneficji possessora nowo wybudowanej, wyznaczona jest izba wygodna. Dyrektor tej szkoły

¹ Rankr. kalestwu.

nazwiskiem Mozolewski, zdalny do uczenia i ma dobry charakter. Pensyi rocznej bierze zł 100, które onemu jks. proboszcz opłaca i przyzwoitą wygodę daje. Parafijanie posyłający dzieci do [l. 174] szkoły, ile już opłaconemu przez terażniejszego posesora, dyrektorowi więcej nie płacą. Ten funkcji żadnej innej, prócz uczenia dzieci, nie ma. Dzieci uczących się w tej szkole znajduje się szlacheckich pięciu, mieszczan sześciu, kmiecich ośmiu, wszystkich in N° 19. Nauki z rana zaczynają się o godzinie ósmej, a kończą się wieczorem o godzinie piątej. Uczą się na książkach początkowi, inni zaś na alwarach konstrukcyi, także liczby i pisania charakteru. Porządek nauk ten jest: z rana uczą się lekcyi, a po południu liczby i pisania. Książek używają polskich i alwarów, oraz kantu i katechizmu. Podczas nauk do żadnych robót nie bywają używani. Postępek w dzieciach dość wydaje się dobry, ani ich zbyt tężący rygor i niewygoda od nauk odstrasza, bo tego nie doświadczają.

Sum żadnych kościół dryświatski legowanych sobie nie miał i nie ma.

DOKUMENTA

Kopija funduszu z autentyku słowo w słowo wypisana i do archiwum dyjecejalnego oddana, której brzmienie jest takowe.

- R. 1514 | Zygmunt z Bożej łaski król polski, wielki książ litewski, ruski, pruski, zamojdzki, mazowiecki, inflantski, państw i zemli pan i dedycz. Upatrujuczy i uważajuczy my to w nas z pilnostyju, iż na tom swete zasłuhi net pered Panom Bohom lepszoje, jako w rozmnożeniu chwały Bożoje, a zwłaszcza mieży ludmi i poddanymi naszymi, kotoryje jeszcze niedawno z temnosty pohańskich sut nawerneni na wieru chrestyjanskuj, rozkazalesmo wojewody naszomu wilenskomu panu Mikołaju Radziwiłłu derżawcy dryświatskomu, aby zbudował cerkow Matki Bożoi nabożenstwa swiatoho rymsskoho kostela w meste naszom dryświatskom, u kotoroj aby zawsze służba Boża deżała się. Na wychowanie plebana naszoho tamecznoho kniazia Łukasza Miłaszewskoho i innych plebanow po nem na tuju plebaniju nastupajuczych i wsich słuh toje cerkwi w meste dryświatskom dali i na wecznost darowalesmo, i tym funduszom naszym potwerczajem horodec nasz Samon nad ozerem Samonem i dworec nasz Gajdy zo wsimi ludmi, kotoryje do toho horoda naszoho Samona i do dworca Gajdow prynależat, a menowite: Juchnu Skirowicza, Matuka Junczu, Martina Gajda, Jana Sirbuna, Woluta Łonczuna, Łunczu Birna, Wiażela Hryma, Pawła Kiryka, Mandruna Junka, Ławruka Nara, Hryca Narusza, Jana Kuchnia, Jana Burna, Byka Słonka i Bohdana Rusa – ich samych i syny ich,

wnuki i szczatki ich i zemli ich na wecznyje czasy i neporusznyje i wsie służby potahłyje i dochody i powinnosty chlebnyje, hroszowyje, miodowyje i rybnyje, i zwierzynnyje, i [l.174v] wsiakije, kotoryje pełniwali i służywali do teho horodca naszoho i do dworca za derżenia naszoho, a teper tyje wsie powinnosty pełnity i służyty majut wcale tomu plebanu naszomu kniaziu Łukaszowi Miłaszewskomu i po smerty jeho wsim plebanom dryswiackim, kotoryje nastupawaty budut po jeho smerty. Dałesmo do tojeż cerkwi Matki Bożej pry ozere naszom Samoniui, Gajdu i Bluwiakiui i dwa ozera małych – Imowdu i Syzerku z ustyjami i reczkami z tych ozer wychodziaszczymi. Majet tot pleban nasz dryswiacki i po nim buduczyje pry toj cerkwi Matki Bożej żyt, chwałui Bożoju rozmnażat i na každyu nedelu try Mszy wedłuh času i potreby za nas i potomki naszyje pobożne odprawowaty, tak za żywych szčasliwe panowanie, jako i za umarłych duszne zbawienie. Nadalesmo też na tuju cerkiew Matki Bożej w meste dryswiackim na budowanie plebana samoho i słuh tej cerkwi Bożej plac wieliki, jakoby na dwi boczki żyta sejat, poczawszy od mostu naszoho Obola aż do samoj cerkwi toj Matki Bożej. Dałesmo też meszczan naszych czotyroch z ich domami i placami, i z karczmannami w tomże meste dryswiackim, do toho podle samoj toj cerkwi – Januka Bila, Matysza Szurłu, Kaspera Janowicza i Jaronima Boruszkowicza. Majet tyje cztery meszczanie tomu plebanu i innym, oni sami i dety ich, służyty i płaty płatyty, a osobliwie z karczmannom po rublu hroszej dawaty na koždy hod na wosk i na wino do służby Bożej tojeż cerkwi Matki Bożej. I wsio od tych czasów derżawca nasz dryswiacki pan wojewoda wileński, pan Mikołaj Radziwiłł i innyje derżawcy potom buduczyje, ani ich namiesniki, ani słuhi, ani bojare, ani tywuny, ani sasetniki, ani łowczyje i nichto inny o tot horodec i dworec i o tyje ludi i zemli ich, w lasy ich i ozera, w łowy i meszczany niczym wstupuwaty ne majut i poszto buwaty, i w domach tych meszczan ne stanowyti sia, tolko plebany naszyje dryswiackie toho wsioho w pokoju zażywaty i derżaty majut wecznymi czasy. I tych ludej plebanskich wolnych czynim i wyzwalajem od budowania zamku dryswiackoho, i dworec jeho, i mostów wsiackich dryswiackich – ne majut ich namiesniki naszyje dryswiackije do toho prymuszat. Dajem tez i wecznymi czasy sim funduszom naszym fundujem do toj cerkwi Matki Bożej dryswiackoi desetynu wsiakuju wsiakoho zboża, kotoreje sejut w dwuch dworcach naszych, z paszni naszoje hospodarskoje z Oboli i Borkowszczyzny żyta i pszenicy, jęczmieniu, jarki, owsa, hreczuchy i zo wsiackich jaryn ohrodnych,

kotoryje w ohorodach tych dwóch sejut. Jak też desetynu rybnuju zo wsich newodow i newodkow zo wsich ozer Dryswiata, Oboli, Rycza i innych, kotoryje do derżawy dryswiackoj prysłużajut, wsiakoj ryby tomu plebanu dajem i dawati rozkazujem na koždy hod desatoju rybu wiecznymi czasy. Majut tuju desetynu [l. 175] derżawcy naszymy dryswiackije i namesniki ich społna oddawati na koždy hod tomu plebanu dryswiackomu, kniaziu Łukaszowi Miłaszewskomu i po nim innym nastupajuszczym, wiecznymi czasy. Wyzwolajem teho plebana i tych poddanych ludej jeho od podwod wsiakich zamkowych i od wojennoj służby i od wsiakich potiachłej naszymy hospodarskich wiecznymi czasy. Pozwalajem tomu plebanu naszemu i wolnost dajem w ozere naszym Dryswiate i w wsich newodem ryby łowit, koli sam pochoczet, na swoju potrebu, a derżawcy naszymy dryswiackije teho im boronity ne majut. A dla mocnojej twerdosty teho funduszu naszego rozkazalesmo peczat naszemu hospodarskemu do teho funduszu prywesiti. Dejało się to na sejmie walnom w Wilne, w meste naszym, pry bytnosti mnohich panow radnych Welikoho Kniastwa Litowskoho, pry panu Jurzie Radziwille, pry panu Mikołaju Radziwille wojewode wilenskomu, derżawcy dryswiackomu, pry Jurgiu Olenkiewiczu i pry panu Iwanie Sapiezie namesniku witebskom i pry marszałku naszym panu Albrychtcie Gasztołdzie i pry podskarbie naszym panu Mikołaju Mikołajewiczu. Pisan u Wilni, indykta szostoho, hodu tysiacza piacsot czotyrynastoho miesiaca fewruara szostoho dnia.

Sigismundus Rex

L. S.

- R. 1514 Kopija funduszu kościołowi brasławskiemu od Zygmunta I nadanego, a z rozkazu Jana III króla polskiego na prośbę jks. Andrzeja Wołczyłowskiego plebana brasławskiego z kancelaryi wielkiej WKL ekstraktem wydanego, przyświadczejaca o funduszu tegoż króla Zygmunta kościołowi dryświatskiemu służącym.
- R. 1639 Ekstrakt przywileju z ksiąg metryk kancelaryi wielkiej WKL od Władysława IV króla polskiego nadanego słowo w słowo wypisany ma w sobie treść takową:
1-mo. Wzmiankuje ten przywilej, iż prowenta kościoła dryświatskiego z pierwszej fundacyi jeszcze są szczupłe i że pleban sam przyzwoitego wychowania mieć i sług kościelnych sustentować nie może, przeto ku wniesionej prośbie przez panów rad i urzędników król ten [l. 175v] łaskawie przychiliwszy się,

2-do. Nadał kościołowi dryświatskiemu dobra swe pewne włók trzy z ogrodami, do tego pięć ostrowiów sianożętnych, których niegdyś pop religii ruskiej używał, przydał i wiecznemi czasy do jurysdykcji duchownej przyłączył.

BIBLIOTEKA

		Sztuki
Kazania księdza Maksymiliana	tomów	2
Kazania księdza Idzego od ś. Józefa	tom	1
Kazania księdza Anzelma	tom	1
Kazania księdza Kiersnickiego	tom	1
Kazania księdza Grzybowskiego	tom	1
Kazania księdza Franciszka od ś. Józefa	tom	1
Kazania księdza Bielickiego	tom	1
Kazania księdza Ponińskiego	tom	1
Kazania księdza Filipowicza	tom	1
Kazania księdza Łastowskiego	tom	1
Kazania na niedziele i święta, in folio	tom	1
Kazania księdza Abramowicza	tom	1
Kazania księdza Karola Wyrwicza	tomów	2
Kazania księdza Balsama	tomów	2
Kazania księdza Madejskiego	tom	1
Kazania jubileuszowe ks. Karpowicza	tom	2
Kazania księdza Rydzewskiego	tom	2
Kazania księdza Nerezyjusza	tom	1
Kazania niedzielne księdza Skargi	tom	1
Kazania świąteczne księdza Hładysza	tom	2
Theologia Koleti	tom	4
Theologia Antoini	tom	2
Compendium Theologiae Szchermess	tom	1
Teologia polska Pichlera	tom	1
Compendium Theologiae Moralis Przełęscii	tom	1
Teologii pisanych	tom	4
Filozofia pisana	tom	2
Fortec duchowna i monarchów	tom	2
Annus Caelestis in octavo	tom	1
Dies Solis	tom	1

Dictionarium Poeticum	tom	1
De arte Rhetorica Soarii	tom	1
Examen Ordinandorum	tom	1
Solida Demonstratio	tom	1
Practicae Observationes Lipsicii	tom	1
Concordantia Bibliorum	tom	1
Pius Contionator	tom	1
De laudibus Divi Josephi Calesantii	tom	1
Propositiones Christianopoliticae	tom	1
Grzesznik pokutujący	tom	1
Promptorium [!] Exemplorum	tom	1
Contiones Joannis Scharbi et Jacobi Junek	tom	2
Speculum cleri	tom	1
Żal za grzechy Wielowiejskiego	tom	1
Manuale Confessarii	tom	1
Dormi secure	tom	1
Miasto uspokojenia serc ludzkich	tom	1
Kontrowersyje z Kalwinem	tom	1
Gościeniec prosty do nieba	tom	1
Sacerdos aut Sanctus aut Reprobus	tom	1
Ius plenum religionis	tom	1
Nucleus Catheticus	tom	1
Successus Triduani Sacerdotes	tom	1
Rudimenta historica	tom	1
Książka Jubileuszowa	tom	1
Philanton Dionysii Capucyni	tom	1
Chleb duchowny	tom	1
Thesaurus copiosarum indulgentiarum	tom	1
Katechizm księdza Łuńskiego	tom	1
Enchiridion piarum meditationum	tom	1
Mathaei Vesembetii	tom	1
Nucleus controversiarum	tom	1
Flores doctorum	tom	1
Octoarium Romanum	tom	1
Modus recitandi horas	tom	1
Fasciculus meditationum	tom	1
Medula Crucis	tom	1
Instructio circa iudicia	tom	1

Memoriale sciendorum a clericis	tom	1
Centum vitae	tom	1
Ioachimi Pastorii Florus Polonicus	tom	1
Simonis Starowolscii	tom	1
Regula Instituti Petrini	tom	1
Divi Augustini Meditationis	tom	1
Suma Nauk księdza Tylkowskiego	tom	1
Ioannis Audeni Epigrammata	tom	1
Motiva abstinendi a peccatis	tom	1
Delitiae Eucharisticae	tom	1
Panegyris Ioannis Fortii	tom	1
Devotio ad Sanctum Aloysium	tom	1
Oratio implorandi opem Sancti Ignatii	tom	1
Discursus Polonicus cum Filio	tom	1
Annus Caelestis Nadasii S. I.	tom	1
Historia Poetica	tom	1
Director animae	tom	1
Hebdomas SS.	tom	1
Compendium medicum	tom	1
Diurnalik stary		1
Przykłady cnoty życia śś. Pańskich zebrane	tom	1
Synod ks. Brzostowskiego biskupa wileńskiego		1
Synod ks. Zienkowicza biskupa wileńskiego		1
Metryk dawnych		8
Metryk terażniejszych nowych		2

Ks. Andrzej Lenartowicz dziekan brasławski,
pleban taurogiński i tauropilski, wizytator generalny, mp.
[l. 179]¹

¹ l. 177-177v, 178-178v – tušti.

STAN

Parafii Drupeckiej na Dorkwie, Świąt
Oświeconego Męczennika Św. Ignacego Ja-
kuba Mafialskiego Biskupa Wileńskiego ora,
na Generalney Dyceyonskiej Własoty

OPISANY

W Roku Tysiąc Siedemset Comdziesiąt Trzecim.

Opisanie Kościoła

Kościół Parafialny w Drupeckiej Parafii, teraz tu ma, By-
ły zdawna fundowane od Św. Szymona Włdy Wileńskiego dwa
Kościóły Parafialne, jeden Ładziwinski z tamtej strony Druwy, gda
teraz Kordeń Chłopski, drugi z tej strony Druwy na Sapirogie
y Sólwark jeden na Druwona, do obydwóch Kościołów takżda
wkiego, jako y Sapirogynskiego był nadany, jako do innych przyc-
wiodczona Własoty, ora Europa, Ładziwinski y z tej strony Dru-
wy do jednego Władana Ładziwinskiego należała. Lecz przez niektóre
okoliczności Kościół oba od Najczcibyma Pulkawskiego popołone y paraf-
Kościółny y marafek solwarkowy pozabierani. Tedyż Sólwark ten

Opisany
1750.